

از: استوری

ترجمہ و نگارش: تقی بینش

تذکرہ شعرا

(۱۴)

۱۲۲۶ - نواب (بہ فتح بن ضبط شدہ است، مترجم) محمد «صدیق حسن خان» «نواب» [یعنی متخلص یا ملقب بہ نواب، مترجم] متوفی بہ سال ۱۸۹۰ م (رک. ص ۲۷ قبل از این) اوراست:

«شمع انجمن» متضمن یادداشتہایی است دربارہ ۹۸۹ نفر از شعرای متقدم و متاخر کہ در سال ۱۲۹۲/ھ. ۱۸۷۵ م تالیف و تکمیل شدہ است . چاپ: [بھوپال Bhōpāl] ۳-۱۲۹۲/ھ. ۱۸۷۶ م [رجوع کنید بہ ص ۲۷ قبل از این و ایضاً شمع انجمن ص ص ۸۶-۴۷۴ و بروکامن Stupptbd جلد دوم ص ص ۶۱-۸۵۹].

۱۲۲۷ - [نواب] رضی الدولہ نظام الملک^۱ سید ابوالخیر «نور الحسن خان» «طیب»^۲ در اصل «نور» بن محمد صدیق حسن خان پسر ارشد مؤلف شمع انجمن (رک. ۱۲۲۶ قبل از این) از همسر اولش دختر صدر اعظم بھوپال،

۱- این دولقب کہ بدون شک بوسیله دولت بھوپال عطا شدہ اند در مآثر صدیقی (رجوع کنید ص ۲۸/۹۶ قبل از این) جلد چہارم ص ۲۱۶ ذکر شدہ است .

۲- مآثر صدیقی ج ۴ ص ۲۱۶ .

محمد جمال الدین خان دهلوی است که تولد وی در بهوپال در ۲۱ رجب ۱۲۷۸ هـ/ ۲۲ ژوئن ۱۸۶۲ م روی داده و از جمله اساتید او مولوی الهی بخش فیض-آبادی مدیر مدرسه سلیمانی بهوپال بوده است. از جمله آثار او است:

- ۱- عرف الجادی من جنان هدی الهادی (چاپ: بهوپال ۱۲۹۶ هـ/ ۸۷۹ م). رجوع کنید به فهرست آصفیه ج ۳ ص ۴۴۴ و از آن این طور استنباط می شود که این کتاب در فقه حنفی است اگر چه سرکیس Sarkis در Dictionnaire Sncyclopedique « فرهنگ دائرة المعارفی » این کتاب را به عنوان يك اثر عربی تلقی کرده است). ۲- النهج المنقول من شرایع الرسول (چاپ: محل چاپ؟ ۱۲۹۶ هـ/ ۱۸۷۹ م. رجوع کنید به فهرست آصفیه ج ۳ ص ۶۴۶ در آنجا این کتاب جزو کتابهای فارسی مربوط به فقه حنفی ذکر شده است)،
- ۳- الجوائز والصلوات من جمع الاسامی والصفات (کتابی است عربی درباره « اسما، والقاب حضرت محمد ص و خلفا »، چاپ: دهلی^۳ ۱۲۹۷ هـ/ ۱۸۸۰ م)،
- ۴- الرحمة المهداة الی من یرید زیادت العلم علی احادیث المشکاة به زبان عربی (چاپ: محل چاپ؟ ۱۳۰۱ هـ/ ۴-۱۸۸۳ م، رک سرکیس مجموعه ۱۸۷۳، فهرست آصفیه ج ۱ ص ۶۲۸، از این ماخذ اخیر چنین بر می آید که مؤلف پیش از تکمله مشکات این کتاب را چاپ کرده است)، ۵- سلطان اذکار من احادیث سیدالابرار، خلاصه ای از عمل الیوم والیامه ابن السنی^۴ (چاپ: حیدرآباد ۱۳۱۸ هـ/ ۱-۱۹۰۰ م. رک. مجموعه ۱۸۷۳) ۷۷۷
- در فهرست آصفیه ج ۱ چاپ ۱۳۳۲ هـ/ ۱۹۱۴ م اسم او با کلمه مرحوم همراه است. اوراست:

۳- رک. Ellis ولی سرکیس، بهوپال گفته است.

۴- رجوع کنید بروکلن ج ۱ ص ۱۶۵.

۱- نگارستان سخن

ذیل یاتکمله‌ای است بر شمع انجمن . در آغاز شعرای بنگال و بعد کسانی که اشعارشان را برای درج در این کتاب فرستاده‌اند ذکر شده‌است. مشتمل بر چندین شاعر متقدم و متاخر می‌باشد. رویهم ۶۵۱. چاپ: [بهوپال] ۱۲۹۳ هـ / ۱۸۷۶ م.

۲- تذکره طور کلیه

چاپ: محل چاپ ؟ ۱۲۹۹ هـ / ۲-۱۸۸۱ م (رك. فهرست آصفیه ج ۱ ۴۸، نگارستان سخن صص ۳-۱۳۰؛ ص ۳۱۸). [شمع انجمن صص ۷-۶ Ellis ج ۲ ص ۸۶۱، اطلاع خیلی کامل بدون تردید از جلد پنجم مآثر Dictionnaire encyclopédique de bibliographie arabe مجموعه ۱۸۷۳، مآثر صدیقی (رك. ص ۲۸ قبل از این) ج ۴ ص ۲۱۶، بروکلن Supptbd ج ۲ مجموعه ۴۴۶؛ ادوارد مجموعه ۵۹۹، سر کیس صدیقی بدست خواهد آمد مشروط بر این که این جلد چاپ و منتشر شده باشد زیرا این جلد به اخلاف صدیق حسن خان مربوط می‌شود و فقط جلد‌های اول تا چهارم این کتاب به دست من رسیده‌است].

۱۲۲۸- نواب صفی الدوله حسام [به ضم ح ضبط شده‌است. مترجم] الملك^۰ [ایضاً به ضم م است. مترجم] سید ابونصر «محمدعلی حسن خان» «طاهر» و در اصل «عاشقی» بن محمد صدیق حسن خان کوچکترین پسر مؤلف شمع انجمن (رك. ص ۹۱۳ قبل از این) از همسر اولش دختر صدر اعظم بهوپال محمد جمال الدین خان دهلوی . وی رئیس افتخاری قسمت

۵- برای این القاب رجوع کنید به مآثر صدیقی ج ۶ ص ۲۱۶ و شرحی درباره مؤلف کتاب تعلیم و تربیت در پشت جلد همین مآثر صدیقی .

تربیتی دولتی بهوپال بود . از جمله آثار او کتاب فارسی به نام البنیان المرصوص من بیان اجاز الفقه المنصوص درباره فقه حنفی (چاپ : محل چاپ؟ ۱۲۹۹ هـ/ ۲-۱۸۸۱ م رجوع کنید به فهرست آصفیه ج ۳ ص ۴۴۴) .
ودیوان فارسی به اسم خرمن گل وناله به اردو وماثر صدیقی شرح حال مفصالی از پدرش به زبان اردو (چاپ: لکنو ۱۳۴۲ هـ/ ۱۹۲۴ م-۱۳۴۳ هـ/ ۱۹۲۵ م) و چندین اثر دیگر به زبان اردو می باشد (از جمله : فترت اسلام ، سراط الإسلام، المدنیة فی الاسلام، انتظام خانه داری، که شرح و وصف آنها بدون ذکر تاریخ و محل چاپ) در پشت جلد کتاب مآثر صدیقی ذکر شده است. ازوست :

۱- صبح گلشن

تکمله ای است بر شمع انجمن (رک. ص ۹۱۳ قبل از این) و نگارستان سخن (رک. ص ۹۱۴ قبل از این) که در سال ۱۲۹۴ هـ/ ۱۸۷۷ م آغاز و در ۱۲۹۵ هـ/ ۱۸۷۸ م تمام شده است. *مطالعات فرهنگی*
چاپ : بهوپال ۱۲۹۵ هـ/ ۱۸۷۸ م. (رک. اورینتل کالج میگزین ۲ / III (فوریه ۱۹۲۷) ص ۵۱) .

۲- بزم سخن

شرح حال شعرای اردوست و در ۱۲۹۷ هـ/ ۱۸۸۰ م تألیف شده است. چاپ: محل چاپ؟ تاریخ چاپ؟ (رک. فهرست آصفیه ج ۳ ص ۱۶۲ ش ۱۳۳ و پشاور Peshawar ۱۸۴۲ (۱) .) [مآثر صدیقی جلد ۴ ص ۲۱۶. اطلاع بسیار کامل در این باره بدون تردید از جلد پنجم مآثر صدیقی بدست خواهد آمد مشروط بر این که این جلد چاپ شده باشد زیرا این جلد به اخلاف صدیق حسن خان مربوط می شود. و من فقط جلدهای اول تا چهارم این کتاب

را دیده‌ام] ۱۸۰۰ (۱۹۱۴) [تذکره شعرا، ج ۱، ص ۱۸۰ و ۱۸۱]
 ۱۲۲۹- «محمد مظفر حسین» «صبا» گوپاموی^۶ Gōpāmawī مؤلف
 «روز روشن» است که در ۱۲۹۷ هـ / ۱۸۸۰ م تألیف شده و حکم ذیلی
 را بر شمع انجمن (رک. ص ۹۱۳ قبل از این) و نگارستان سخن (رک. ص ۹۱۴
 قبل از این) و صبح گلشن (رک. ص ۹۱۵/۱۲) دارد.
 چاپ: بهوپال ۱۲۹۷ هـ / ۱۸۸۰ م (رک. او رینتل کالج میگزین III / ۲
 فوریه ۱۹۲۷ ص ۵۱).

۱۲۳۰- قاری «رحمت الله» «واضح» بن عاشور محمد بخاری^۷ معاصر
 منقبت امیر مظفرالدین (از ۱۲۷۷ هـ / ۱۸۶۰ م تا ۱۳۰۳ هـ / ۱۸۸۵ حکمرانی
 کرده است) بود و اوراست:

تحفة الأحاب فی تذکره الاصحاب

که معمولاً آنرا تذکره قاری رحمت الله نامیده‌اند. این کتاب متضمن
 یادداشتهایی است درباره شعرای قرن نوزدهم آسیای مرکزی: فهرست
 بخارا سمونوف ۳۸.

چاپ: تحفة الأحاب... مع تاریخ کثیره و مجموعه سلیمی، تاشکند
 ۱۳۳۲ هـ / ۱۴-۱۹۱۳ م (با تعلیقاتی از میرزا سلیم بک رک. ص ۳۷۸ قبل از این.
 Kuzer Abriss سمونوف ص ص ۱۰-۹).

۱۲۳۲- میرزا «محمد بن محمد رفیع» ملقب به ملک الکتاب شیرازی

۶- گوپامو Gōpāmu در ۱۴ مایلی مشرق هردوی Hardoi اوده واقعست.

۷- ابن عاشور محمد رحمت الله بخاری بنا بر نقل سمونوف (ص ۹ در Kuzer Abriss)
 ولی در نسخه چاپ سنگی ابن عاشور رحمت البخاری ذکر شده و بطوری که سمونوف در فهرست
 بخارا ضبط کرده ظاهراً محمد رحمت الله بن عاشور بخاری است.

که پیش از این بنام مؤلف تاج التواریخ (ص ۴۹۲ قبل از این) و در آنجا پاره‌ای اطلاعات از شرح حال او می‌توان بدست آورد) و اکسیر التواریخ (ص ۲۱۰ قبل از این) و تاریخ انگلستان و تاریخ قدیم یونان (ص ۴۲۹ قبل از این) و مرآت الزمان (ص ۴۳۲ قبل از این) از وی یاد شده است. از اوست:

تذکره الخواتین

یادداشت‌هایی است درباره شاعره‌های عربی و فارسی و هندی و ترکی به ترتیب الفباء.

چاپ: [بمبئی] ۱۳۰۶ هـ / ۱۸۸۹ م.

۱۲۳۳ - کنور^۸ Kunwar «دورگاپرشاد» «مهر» «صندیلی» پیش از

این به عنوان مؤلف گلستان هند (ص ۴۹۱ قبل از این)، که در آنجا بعضی اطلاعات در خصوص شرح حال او دیده می‌شود) و بوستان اوده (ص ۷۱۲ قبل از این) ذکر شده است.

حدیقه اشارت

مشمول بر یادداشت‌هایی است درباره بانوان شاعر^۹ که در ۱۸۹۳ تألیف شده است. چاپ: صندیله ۱۸۹۴.

۱۲۳۴ - «افضل» «مخدوم پیرمستی» سمونوف از او به صورت شاعر

و نویسنده معاصر بخارایی (فهرست بخارا ص ۵) یاد کرده است.

افضل التذکار فی ذکر الشعراء والأشعار

یادداشت‌هایی است درباره شعرای قرن نوزدهم آسیای مرکزی که در

۸- لغتی است هندی به معنی «شاهزاده (پسر راجه)».

۹- بنا بر قول ادوارد آبربری می‌گوید «زنان نامور».

سال ۱۳۲۲ هـ/ ۱۹۰۴ م تألیف شده است: فهرست بخارا، سمنوف ۴ .
چاپ: تاشکند ۱۳۲۶ هـ/ ۱۹۰۸ م (رك. Kuzer Abriss سمنوف ص ۱۰)
[تعلیقات میرزا سلیم بك بر تحفة الاحیاب (رك. ص ۹۱۶/۲ قبل از این)،
تاشکند ۱۳۳۲ هـ/ ۱۹۱۳-۱۴ م ص ص ۶۰۲، ۱۱-۳۱۰].

۱۲۳۵- «دینشاه» جی جی بهانی «ایرانی» وکیل بمبئی (B. A ۱۹۰۲)
از طرف کالج سن خویه St. Xavier ، و از طرف قاضی اسپنسر پریرمن
Spencer Prizeman ۹۰۴ ، و از طرف فاضل منچرجی نورجی باناجی
Muncherji Nowroji Banaji ۱۹۰۴ ، LL.B ، و ۱۹۰۵ از طرف مدرسه
دولتی حقوق ، در ۱۹۲۸ رئیس انجمن ایرانی زردشتی بود و از جمله آثار
اوست :

۱- The resurrection of the ancient Sovereigns of Iran in
«رستخیز سلاطین قدیم ایران در خرابه های مداین» the ruins of Madayen
اپرت فارسی از سید میرزاده عشقی [رستخیز عشقی] لندن ۱۹۲۷ ،
ترجمه [و طبع شده] بوسیله دینشاه جی ایرانی ، بمبئی ۱۹۲۴ .
۲- The Divine Songs of Zarathusha «سرودهای آسمانی زردشت»
لندن ۱۹۲۷ .

۳- Paik i Mazdayasanā «پیک مزدیسنا» [یادداشت هایی در خصوص
آئین زردشت، در اصل به انگلیسی یا گجراتی نوشته شده و بعد بوسیله
پوردادود قسمتهای ۸-۱ آن به فارسی ترجمه شده است]، بمبئی ۱۹۲۷-۹
۴- Pauran-dokht-namêh «پوران دخت نامه» اشعار پوردادود [طبع
شده] با ترجمه انگلیسی بوسیله دینشاه جی ایرانی بمبئی ۱۹۳۲ .

۵- اخلاق ایران باستان، بمبئی [۱۹۳۰] تهران ۱۹۳۲ .

۶- فلسفه ایران باستان ، بمبئی ۱۹۳۳ و ترجمه انگلیسی مقداری

ازمتون فارسی که برای امتحانات دانشگاه بمبئی تهیه شده بوده است.

تألیف اوست:

شعرای دوران پهلوی

Poets of the pahlavi Regime [منتخباتی از آثار شعرای معاصر همراه با ترجمه انگلیسی آنها و شرح حالهای سراینندگان بطور خلاصه (به فارسی یا مختصر آنها به انگلیسی): بمبئی ۱۹۳۳ (جلد اول، ۹۸ شاعر] سالنامه دانشگاه بمبئی: فهرست انتشارات در روبروی عنوان کتاب شعرای دوران پهلوی آمده است: عکس دسته جمعی با تاگور و اعضای انجمن ادبی تهران، و به عنوان سرلوح همین کتاب در تجدید چاپ آمده است].

۱۲۳۶- «سعید نفیسی» فرزند دکتر میرزا علی اکبر خان نفیسی ناظم الاطباء به سال ۱۲۷۴ ش/ ۱۸۹۵ م در تهران متولد شد. پس از تکمیل تحصیلات در اروپا^{۱۰} در سال ۱۲۹۷ ش/ ۱۹۱۸ م به ایران مراجعت کرد و شفای در وزارت انشاء عمومی (انطباعات) بدست آورد، در سال ۱۳۰۶ ش/ ۱۹۲۷-۸ م (به قول ایرانی) یا ۱۳۰۸ ش/ ۳۰-۱۹۲۹ م (به قول اسحاق) به خدمت وزارت معارف درآمد و نامزد تدریس در مدرسه عالی شد [شاید در دانشگاه تهران]. بطوری که فهرست ضمیمه چاپ رباعیات بابا افضل کاشانی (تهران ۱۳۱۱ ش/ ۱۹۳۳ م) با مقدمه‌ای در شرح حال و کتاب‌شناسی حکایت دارد تعداد آثارش هفده است [البته این در زمانی بوده است که استوری کتاب خود را می‌نوشته و گر نه مرحوم سعید نفیسی یکی از پرکارترین و پرنویس‌ترین نویسندگان ایران بود و اگر چه بطوری که اظهار نظر شده است

۱۰- نه ایرانی و نه یاسمی هیچ‌کدام ننوشته‌اند به کدام قسمت یا قسمتهایی از اروپا

در تحقیقات خود بیشتر به استحسان و عقیده شخصی متمایل بود ولی در هر حال خدمات ارزنده‌ای به زبان و ادبیات فارسی کرد و مقدار زیادی از متون خوب فارسی را چاپ و یا تجدید چاپ و منتشر کرد. مترجم [از آن جمله است داستانهای کوتاه و فرهنگ فرانسه به فارسی و زندگی شاهزاده جیلانی (رشت ۱۳۰۷ . ش/۹-۱۹۲۸ م. رك. ص. ۸۴. شماره ۳ قبل از این) و چاپهای متون کلاسیک فارسی (از قبیل رباعیات عمر خیام تهران ۱۳۰۶. ش/۸-۱۹۲۷ م، چاپ دوم ۱۳۰۹. ش/۱-۱۹۳۰ م. وقابوس نامه تهران ۱۳۱۲. ش/۱۹۳۳ م. وسیرالعباد الی المعاد سنائی تهران ۱۳۱۶. ش/۱۹۳۷ م. ودستور الوزراء خواندمیر تهران ۱۳۱۷. ش/۱۹۳۸ م. و لب لباب مثنوی ملاحسین کاشفی تهران (رك. Luzac's Oriental List « فهرست شرقی لوزاک » ۱۹۴۰. ش/۱۰۸) و دیوان قصائد و غزلیات عطار تهران ۱۳۱۹. ش/۱-۱۹۴۰ م. و تاریخ بیهقی جلد اول تهران ۱۳۱۹. ش/۱۹۴۰ م.] و بعد جلد دوم و سوم منتشر شده است. مترجم.]

شوشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

۱- احوال و منتخب اشعار خواجهی کرمانی :

رساله جامع علوم انسانی

تهران ۱۳۰۷. ش/۹-۱۹۲۸ م.

۲- احوال و اشعار... رودکی سمرقندی

جلد اول تهران ۱۳۰۹-۱۰. ش/۲-۱۹۳۰ م، جلد دوم تهران ۱۳۱۰. ش/۲-۱۹۳۱ م [و بعد جلد سوم و تجدید چاپ تمام دوره در یک مجلد با تجدیدنظر و تلخیص. مترجم.]

۳- مجدالدین همگر شیرازی

تهران ۱۳۱۴. ش/۶-۱۹۳۵ م.

۴- احوال و اشعار فارسی شیخ بهائی

تهران ۱۳۱۶ ش/۸-۱۹۳۷ م [شعرای دوره پهلوی صص ۳۴۴
(باعکس مؤلف) ؛ ادبیات معاصر رشیدیاسمی صص ۹-۵۷ (ایضاً عکس)
۱۱، ۱۱۴، ۱۱۶].

۱۲۳۷- غلامرضا خان «رشیدیاسمی» پسر ولی خان میرپنج ایل گوران
قلعه زنجی است و به سال ۱۳۱۴ هـ/۷-۱۸۹۶ م در کرمانشاه متولد شده
است. در سال ۱۳۳۳ هـ/۱۵-۱۹۱۴ م به تهران رفت و پس از تکمیل
تحصیلات مدتی در وزارت معارف و پس از آن در وزارت مالیه خدمت کرد،
در زمانی که اسحاق و ایرانی کتاب خود را می نوشتند [حدود ۱۹۳۲ م]
شفلی در دربار سلطنتی داشت. در پشت جلد کتاب ادبیات معاصر [۸-۱۹۳۷
م] به عنوان استاد دانشگاه تهران ذکر شده است. فهرستی از آثار چاپی
وی در پشت جلد ترجمه جلد چهارم تاریخ ادبیات فارسی ادوار براون
موجود است و این فهرست مشتمل بر بیست اثر و هفت ترجمه می باشد که
از آن جمله کتب زیر است: دیوان مسعود سعد سلمان که در تهران به سال
۱۳۱۸ ش/۱۹۳۹ م چاپ شده بوسیله وی تصحیح شده است :

۱- احوال ابن یمن

تهران ۱۳۰۳ ش/۱۹۲۴ م

۲- تتبع و انتقاد احوال و آثار سلمان ساوجی

تهران [حدود ۱۹۲۸ م]

۳- ادبیات معاصر

متضمن یادداشتهای زیادی است درباره شعرای معاصر^{۱۱} و در ضمن سواد مختصری از دیگر رشته‌های ادبیات: تهران ۱۳۱۶. ش/۸-۱۹۳۷ م. (به عنوان ضمیمه تاریخ ادبیات ایران چاپ شده یا ترجمه جلد چهارم تاریخ ادبیات فارسی ادوارد براون بوسیله رشید یاسمی).

[اسحاق: سخنوران ایران جلد اول صص ۹۲-۱۰۵ (عکس مؤلف)؛ ایرانی: شعرای دوران پهلوی صص ۳۰۷-۲۸۴ (عکس مؤلف)].

۱۲۳۸ - «دکتر قاسم غنی» با درجه پزشکی از دانشگاه آمریکائی بیروت که فعلاً در تهران طبابت هم می‌کند. در سال ۱۹۲۴-۵ م پنج یا شش سال بعد از گذراندن دوره پزشکی بیروت مدت هجده ماه در پاریس بسر برد و بار دوم نیز در ۱۹۲۸ م بدان شهر رفت. دونوول بنام *Thais* و عصیان فرشتگان *la Révolte des anges* اثر آناتول فرانس را به فارسی ترجمه کرد و با کمک محمد بن عبدالوهاب قزوینی دیوان حافظ را تصحیح کرد که در ۱۳۲۰ ش/۱۹۴۱ م در تهران چاپ شده است [و باتفاق استاد علامه فقید دکتر فیاض تاریخ بیهقی را جزو انتشارات وزارت معارف انتشار داد ولی تصحیح تاریخ بیهقی بوسیله شادروان دکتر فیاض صورت

۱۱- رشید یاسمی جزو منابع شرح حال و اطلاعات مربوط به شعرای معاصر (اضافه بر کتاب اسحاق و ایرانی) از این مآخذ اسم برده است: بهترین اشعار پزیمان بختیاری [تهران ۱۳۱۳. ش/۱۹۳۴] و منتخبات آثار محمد ضیاء هشرودی [۱۳۴۲. ۵/۴-۱۹۲۳ م] و گل‌های ادب سعادت نوری [اصفهان ۱۳۱۲. ش/۴-۱۹۲۳ م] و اسرار خلقت مطیعی [رک. اسحاق: شعر معاصر فارسی ص ۱۹۵] و این طور استنباط می‌شود که این مآخذ همان کتاب سرهنگ احمد اخگر است که بوسیله حسین مطیعی در تهران به سال ۱۳۱۴. ش/۶-۱۹۳۵ م چاپ شده است.

گرفته است. مترجم] .

بحث در آثار و افکار و احوال حافظ

جلد اول بنام تاریخ عصر حافظ، تهران ۱۳۲۱ ش/ ۱۳۶۱ هـ/ ۱۹۲۴ م
(بامقدمه‌ای از استاد محمد قزوینی)، جلد دوم قسمت اول: به نام تاریخ
تصوف در اسلام، تهران ۱۳۲۹ هـ/ ۱۳۶۲ هـ/ ۱۹۴۳ م [با مقدمه محمد
قزوینی].

۱۲۳۹- «بدیع الزمان فروزان فر» بن آقا شیخ عالی بشرویه‌ای خراسانی
در بشرویه یا نزدیک بشرویه در ۱۳۱۸ هـ/ ۱- ۱۹۰۰ م متولد شد. ابتدا در
مدارس محلی [به یقین مکتب، مترجم] تحصیل کرد و بعد در مشهد نزد شاعر
شهر «ادیب» نیشابوری (متوفی ۱۳۴۴ هـ/ ۱۹۲۶ م) تلمذ کرد و مقارن سال
۱۳۰۳ ش/ ۱۹۲۴ م به تهران رفت و در آنجا به تحصیل فلسفه و دیگر رشته‌ها
پرداخت. در سال ۱۳۰۸ ش/ ۱۹۲۹ م در کالج معلمان (دارالمعلمین که اکنون
دانشسرای عالی نامیده می‌شود) به سمت مدرس ادبیات فارسی منصوب
گشت. وقتی که مدرسه سه سالار دوباره به نام دانشکده معقول و منقول
بکار پرداخت (۱۳۱۳ ش/ ۵-۱۹۲۴ م) وی به سمت دستیار مدیر (معاون
آن دانشکده گردید) برگزیده شد و در سال ۱۳۱۶ ش/ ۸-۱۹۳۷ م رئیس
مؤسسه تازه تاسیس وعظ و خطابه گردید. در پشت جلد کتاب زندگی
رومی [منظور کتاب مرحوم استاد درباره مولوی است. مترجم] که از آثار
اوست [۱۳۱۵ هـ/ ۱۹۳۷ م] از او به صورت پروفیسور دانشگاه تهران (استاد
دانشگاه تهران) یاد شده است ولی این عنوان بدون تردید بعدها به او داده
شده یعنی بتدریج ترقی مقام یافته است. از جمله آثار اوست:

۱- سخن و سخنوران

مجموعه‌ای است از منتخبات اشعار و شرح حال انتقادی چندشاعر
جلداول (۴۴) شاعر از شعرای خراسان و ماوراءالنهر که در قرن سوم تا ششم
هجری می‌زیسته‌اند): تهران ۹-۱۳۰۸ ش/ ۱۹۳۰ م؛ جلد دوم قسمت اول
(۱۱) شاعر از شعرای قرون پنجم و ششم عراق و آذربایجان): تهران [۱۳۱۲
ش/ ۱۹۳۳ م] [و اخیراً هر دو جلد در یک مجلد چاپ شده است. مترجم] و
بتدریج؟ (جلداول و قسمت اول از جلد دوم با تجدیدنظری بوسیله نیکلسون
در مجله انجمن سلطنتی آسیایی ۱۹۳۶ صص ۳-۱۲۲).

۳- رساله در تحقیق احوال و زندگانی مولانا جلال‌الدین رومی

تهران ۱۳۱۵ ش/ ۱۹۳۷ م (جلداول) [تقریراتی متضمن شرح حال در
مقدمه ش ۲؛ اسحاق: سخنوران ایران جلد اول صص ۷-۳۲ (عکس مؤلف)
ایرانی: شعرای دوران پهلوی صص ۱۹۴-۱۷۸ E (عکس مؤلف)؛
یاسمی: ادبیات معاصر صص ۹-۲۷ (عکس مؤلف)؛ مطالعات فرهنگی
۱۲۴۰ «محمد اسحاق» (م. اسحاق) M. A. B. Sc. Ph. D [منظور
علامت اختصاری مدارج تحصیلی اوست. مترجم] مدرس زبان عربی و فارسی
در بخش پستی دانشگاه کلکته و دانشیار سابق کرسی عربی و معارف اسلامی
دانشگاه دکه - Dacca، تولد وی به سال ۱۹۰۰ م در کلکته روی داد و در
دانشگاه کلکته تحصیل کرد، وی در ۱۹۳۰ و ۱۹۳۴ ایران را دیدار کرد و
در طول هشت ماه اقامت موفق شد با ادبیات فارسی آشنا شود و مدارک و
منتخباتی از چندتن معتمد بدست آورد که از آنها به عنوان مواد اولیه
برای تألیف کتاب سخنوران ایران در عصر حاضر استفاده کند. پس از آن
وی موفق به اخذ Ph. D (ظاهراً دکتری. مترجم) از دانشگاه لندن
با تألیف کتاب شعر جدید فارسی (کلکته ۱۹۴۳) به عنوان تز یارساله پایان

تحصیلی به حق گردید. Modern Persian poetry. اوراست :

سخنوران ایران در عصر حاضر

شعرا و شعر معاصر ایران جلد اول [یادداشت‌هایی است درباره ۳۳ شاعر] با ۳۲ عکس آنها و دو یادداشت موسیقی: کلکته (دهلی) ۱۹۳۳ م. جلد دوم [یادداشت‌هایی درباره ۵۱ شاعر] با ۵۱ عکس و یک یادداشت موسیقی... کلکته (چاپ دهلی)، ۱۹۳۷ م. [جلد سوم ویژه نویسندگان بعد از آنها].

[ارمغان ۷ / XI (سپتامبر-اکتبر ۱۹۳۰) صص ۶۰-۵۵۹ (باعکس)].

۱۲۴۱- «حبیب یغمایی» بن میرزا اسدالله نبیره [ظاهر آنبیره دختری مترجم] «یغما» شاعر به سال ۱۳۲۰ هـ/ ۳-۱۹۰۲ م در دهکده خور واقع در بلوک جندق و بیابانک متولد گردید. در تهران در مدرسه معلمین (دار-المعلمین) تحصیل کرد و مدت دو سال رئیس معارف و اوقاف سمنان بود (به ریاست معارف و اوقاف سمنان منصوب گشت) و سپس به مدرسی ادبیات فارسی در دارالفنون تهران نایل آمد و عضو اداره انطباعات یانگارش شد (و بعداً به معلمی ادبیات فارسی در دارالفنون و عضویت اداره کل انطباعات برقرار گردید). اشعارش اغلب در روزنامه‌ها و هفتگی‌نامه‌ها چاپ شده است. گر شاسب‌نامه اسدی بوسیله وی تصحیح و در ۱۳۷۱ ش/ ۱۹۳۸ م در تهران چاپ شده است. چند اثر طبع نشده او را اسحاق ذکر کرده است.

از اوست [و باین کتابها باید آثار بعدی او را که نسبتاً زیاد است اضافه کرد. مترجم].

شرح حال یغما

شرح حال و سرگذشت یغما^{۱۲} شاعر متوفی ۱۶ ربیع‌الثانی ۱۲۷۶ هـ/

۱۲- رك. تاريخ ادبيات براون ج ۴ صص ۴۴-۲۲۷.

۱۳ نوامبر ۱۸۵۹م با شرحی درباره ناخیه جندق و بیابانک در آغاز: تهران [حدود ۱۹۲۷]. [اسحاق؛ سخنوران ایران ج ۱ صص ۹-۶۴ (عکس مؤلف)، یاسمی: ادبیات معاصر صص ۷-۹۶ (عکس مؤلف)].

۱۲۴۲- برای «تاریخ یزد» تألیف عبدالحسین آیتی رجوع کنید به اضافات و تصحیحات مربوط بهمین بخش. این کتاب در ۱۳۱۷هـ/۹-۱۹۳۸م تألیف شده و صفحات ۳۵۱-۳۶۸ آن به شعرای یزد اختصاص دارد.

۱۲۴۳- مباحثات:

۱- بزم وصال

شرح منظومی از صبوری و سفر او از ایران به هند و کارهای او در آنجا: لکنو ۱۸۷۳م.

۲- حصارنای: شرح حال مسعود سلمان

مؤلف در ۱۳۱۷ش/۱۹۳۸م تألیف سهیلی خوانساری: چاپ اسلامیة [تهران؟ ۱۹۳۸م].

۳- زندگی و زمان حافظ شیراز تا اواخر عصر سلطنت قاجاریه

از «محمد حمیدالله» [الله آباد ۱۸۹۲م].

۴- مذاق سخن

فرهنگی است متضمن شرح حال مشاهیر شعرای ایران^{۱۳} تألیف شاه حیدر حسن بن شاه محمد حسن الله آبادی: [هند] ۱۳۰۰هـ/۱۸۸۳م.

۵- شرح احوال ناصر خسرو

بوسیله وزیر تعلیم و تربیت عمومی ایران و جعفر قلی خان بن رضا قلی

۱۳- بنا بر قول آربری، ولی بنا بر نقل فهرست فصلی Quarterly catalogue

فقط به شعرای الله آباد اختصاص دارد.

خان برای شارل شفر Charles schefer نوشته شده است : فهرست بلوشه ج ۱ ۶۳۷ [منظور فهرست کتابخانه ملی پاریس است . مترجم] .

۶- تذکره مختصر درحال رخته گویان هستند

از محمد صدرالدین: براون جلد متمم ۳۰۴ (Corpus ۱۵۹/۲)

۷- تذکره متأخرین شعرای فارس

توضیح مختصری درباره شعرای متأخر و جدید ، که اغلب اهل فارس بوده اند و منتخبات زیبایی از آثار آنها: براون مجموعه ۱۹ ز (ظاهراً فقط درباره نصف کتاب) .

۸- تذکره شعرا

از مولوی عبدالقنی «نحنی» فرخ آبادی. چاپ: محل چاپ؟ ۱۹۱۶ م (فهرست آصفیه جلد سوم ص ۱۶۲ ش ۱۹۸) .

۹- تذکره شعرای قایمات م انسانی و مطالعات فرهنگی

متضمن یادداشت‌هایی است درباره شی شاعر اهل قایمات یا بیرجند تألیف جلال الدین قایناتی (معاصر) نادرا احمد ۸۰ ز مجموعه ایوانف ۱۳۳۰ ه/ ۱۹۱۲ م) از یک نسخه خطی ذکر شده است .

۱۰- تذکره و تبصره

متضمن یادداشت‌هایی است اساساً درباره شعرای ملی ایران از مهدی حسین ناصری: الله آباد [۱۹۱۵] .

۱۱- تذکره النساء

درباره شاعرهای هند، بدون اسم مؤلف : نادرا احمد ۸۲ (کتابخانه حاجی حبیب الله Nellore ۱۱۸۲ ه/ ۱۷۶۹ م) .

۱۲- تذکره الشعراء

تألیف بهاء‌الدین حسن خان «عروج» شاید بوسلیم مؤلف پیام الفت
تألیف شده باشد (ایوانف ۴۰۲ جلد اول متمم ۱۷۹۳): فهرست آصفیه جلد
اول ص ۳۱۸ ش ۱۲ و ۹۹ ...

۱۳- تذکره الشعراء

از صدیق خان بن امیر مظفر: فهرست بخارا سمنوف ۴۹

۱۴- یغمای بیابانک

دوباره زندگی «یغما» (رك ص ۵/۹۲۲ قبل از این) تألیف علی مقدم :
تهران ۱۳۱۳ ش/ ۱۹۳۴ م.

شعبه نگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی